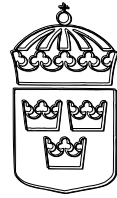

Regeringens proposition 2013/14:229

Särskilda regler för viss utbildning med musikalisk inriktning

Prop.
2013/14:229

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 15 maj 2014

Fredrik Reinfeldt

Jan Björklund
(Utbildningsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att regeringen ska få besluta att färdighetsprov i musik får utgöra villkor för antagning och grund för urval till utbildning i förskoleklassen och årskurs 1–3 i grundskolan vid eller inom en viss skolenhet. Ett sådant beslut ska bara få fattas om färdighetsprov användes vid antagning eller urval till utbildning i den skolform och, om ansökan gäller grundskolan, i de årskurser som ansökan avser före utgången av juni 2011 och det finns särskilda skäl.

Förslaget innebär ändringar i skollagen. Ändringarna ska träda i kraft den 22 juli 2014.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Lagtext	4
3	Ärendet och dess beredning	7
4	Färdighetsprov i musik vid antagning och urval till förskoleklassen och årskurs 1–3 i grundskolan.....	7
4.1	Tidigare och nuvarande reglering.....	7
4.2	Färdighetsprov i musik ska få användas vid antagning och urval till förskoleklassen och årskurs 1–3 i grundskolan i vissa fall.....	8
5	Ikraftträdande.....	18
6	Konsekvenser.....	18
7	Författningskommentar	19
Bilaga 1	Sammanfattning av departementspromemorian Vissa skollagsfrågor – Del 1 (U2013/6278/S).....	25
Bilaga 2	Utdrag ur departementspromemorians lagförslag	27
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanser	29
Bilaga 4	Lagrådsremissens lagförslag.....	31
Bilaga 5	Lagrådets yttrande.....	34
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 15 maj 2014.....	37
	Rättsdatablad.....	38

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2013/14:229

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Häri genom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800) dels att 9 kap. 6 och 18 §§ samt 10 kap. 9 och 36 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas två nya paragrafer, 9 kap. 6 a § och 10 kap. 9 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

6 §

Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet. Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller *grund för* urval till eller inom en skolenhet.

Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

6 a §

Efter ansökan från en huvudman får regeringen, trots vad som anges i 6 § första stycket, besluta att färdighetsprov i musik får utgöra villkor för antagning och grund för urval till utbildning vid eller inom en skolenhet. Ett sådant beslut får bara fattas om färdighetsprov användes vid antagning eller urval till utbildningen före utgången av juni 2011 och det finns särskilda skäl. Beslutet ska avse en viss huvudman samt en viss skolenhet eller elevgrupp.

När färdighetsprov används som grund för urval till en viss skolenhet får ingen annan urvalsgrund

18 §

Om det inte finns plats för alla sökande till en skolenhet med förskoleklass, ska urvalet göras på de grunder som Statens skolinspektion godkänner.

Om det inte finns plats för alla sökande till en skolenhet med förskoleklass, ska urvalet göras på de grunder som Statens skolinspektion godkänner, *om inte annat följer av ett beslut som har fattats med stöd av 6 a §.*

10 kap.

9 §

Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet. Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller *grund för* urval till eller inom en skolenhet.

Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter som innebär undantag från första *stycket* för utbildning från och med årskurs 7 och, om det finns särskilda skäl, även för utbildning från och med årskurs 4. Sådana föreskrifter får innebära att bestämmelsen i 30 § första stycket om en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter som innebär undantag från första *och andra styckena* för utbildning från och med årskurs 7 och, om det finns särskilda skäl, även för utbildning från och med årskurs 4. Sådana föreskrifter får innebära att bestämmelsen i 30 § första stycket om en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts.

9 a §

Efter ansökan från en huvudman får regeringen, trots vad som anges i 9 § första stycket, besluta att färdighetsprov i musik får utgöra villkor för antagning och grund för urval till utbildning i årskurs 1, 2 eller 3 vid eller inom en skolenhet. Ett sådant beslut får bara fattas om färdighetsprov användes vid antagning eller urval till utbildningen i de årskurser som ansökan avser före utgången

av juni 2011 och det finns särskilda skäl. Beslutet ska avse en viss huvudman samt en viss skolenhet eller elevgrupp.

När färdighetsprov används som grund för urval till en viss skolenhet får ingen annan urvalsgrund tillämpas.

Om huvudmannen har tagit emot en elev i förskoleklassen efter färdighetsprov enligt bestämmelserna i 9 kap. 6 a §, får färdighetsprov inte användas som villkor för att eleven ska få fortsätta sin utbildning i årskurs 1 vid samma skolenhet eller inom samma elevgrupp.

36 §

Om det inte finns plats för alla sökande, ska urvalet göras på de grunder som Statens skolinspektion godkänner, om inte annat följer av föreskrifter som meddelats med stöd av 9 § *andra stycket eller annars avser sådana utbildningar som avses i 6 § 2.*

Om det inte finns plats för alla sökande, ska urvalet göras på de grunder som Statens skolinspektion godkänner, om inte annat följer av

1. föreskrifter som meddelats med stöd av 9 § *tredje stycket,*
2. *andra föreskrifter som avser fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning eller särskilda utbildningar, eller*
3. *ett beslut som har fattats med stöd av 9 a §.*

Denna lag träder i kraft den 22 juli 2014.

3 Ärendet och dess beredning

Den 29 januari 2013 gav chefen för Utbildningsdepartementet en arbetsgrupp (U2013:C) inom departementet i uppdrag att utarbeta förslag till vissa ändringar i skollagen (U2013/467/SAM).

Uppdraget redovisades den 23 oktober 2013 i departementspromemorian Vissa skollagsfrågor – Del 1 (U2013/6278/S). En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1*. Ett utdrag ur promemorians lagförslag finns i *bilaga 2*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttranden och en sammanställning av dessa finns tillgängliga i Utbildningsdepartementet (2013/6278/S).

Efter remissbehandlingen har förslaget delvis ändrats. Statens skolverk, Statens skolinspektion, Sveriges Kommuner och Landsting och Friskolornas riksförbund har fått möjlighet att lämna synpunkter på det ändrade förslaget. Synpunkter lämnades dels vid ett remissmöte den 24 april 2014, dels skriftligen. Skriftliga synpunkter som lämnades till mötet och minnesanteckningar från mötet finns tillgängliga i Utbildningsdepartementet (2014/2996/S).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 30 april 2014 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 4*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 5*. Lagrådet har lämnat synpunkter när det gäller begränsningen av regeringens möjlighet att tillåta användning av färdighetsprov till utbildningar där sådana prov använts tidigare och när det gäller frågan om beslutande myndighet. Dessa synpunkter behandlas i avsnitt 4.2. Lagrådet har även lämnat förslag till förtydligande i 9 kap. 6 a § första stycket och 10 kap. 9 a § första stycket. Regeringen har följt Lagrådets förslag till förtydligande, se avsnitt 7.

I förhållande till lagrådsremissens lagförslag har en språklig ändring gjorts i 9 kap. 6 a §.

4 Färdighetsprov i musik vid antagning och urval till förskoleklassen och årskurs 1–3 i grundskolan

4.1 Tidigare och nuvarande reglering

I förordningen (1996:1206) om fristående skolor och viss enskild verksamhet inom skolområdet fanns bestämmelser enligt vilka hänsyn till färdighetsprov fick tas vid antagning till utbildning som krävde att de sökande hade speciella färdigheter i musik eller dans. Bestämmelserna gällde såväl fristående grundskolor som, från och med den 1 juli 1999, fristående förskoleklass. För grundskolor med offentlig huvudman fanns

ingen motsvarande reglering. Enligt praxis fanns det dock ett visst utrymme för att använda färdighetsprov i bl.a. musik vid antagning till skolor med sådan profil, se propositionen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet (prop. 2009/10:165 s. 371).

Förordningen om fristående skolor och viss enskild verksamhet inom skolorområdet upphävdes den 15 april 2011, men fortsatte att gälla för utbildning till utgången av juni samma år. Detta framgår av punkten 3 i övergångsbestämmelserna till skolförordningen (2011:185). I skollagen (2010:800), som med vissa undantag tillämpas på utbildning och annan verksamhet från och med den 1 juli 2011, är utgångspunkten att det inte är tillåtet med tester och prov som urvalsinstrument. För såväl förskoleklassen som grundskolan gäller att tester och prov inte får utgöra villkor för antagning eller grund för urval till eller inom en skolenhet. Tester och prov får heller inte utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör. För förskoleklassen och årskurs 1–3 i grundskolan är förbudet absolut (9 kap. 6 § och 10 kap. 9 §). För utbildning från och med årskurs 7 och, om det finns särskilda skäl, årskurs 4 finns däremot ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter som innebär undantag från förbudet mot tester och prov för antagning, urval och fortsatt utbildning (10 kap. 9 § andra stycket).

I förarbetena framhöll regeringen att färdighetsprov kan fylla en viktig funktion i samband med antagning och urval till utbildningar som kräver särskilda färdigheter. Där uttalades vidare att ett syfte med sådana tester är att bedöma möjligheten för en elev att följa en utbildning som erbjuds inom ramen för en viss profil. Det kan inte anses ligga i en elevs intresse att påbörja en utbildning med viss profil för att sedan efter ett tag upptäcka att hon eller han saknar förutsättningar för att kunna slutföra den. Ett annat syfte är att göra ett urval av elever när antalet sökande överstiger antalet platser (se prop. 2009/10:165 s. 371).

I skolförordningen anges att en huvudman som anordnar utbildning i grundskolan som kräver att eleven har särskilda färdigheter i bild, idrott och hälsa, musik eller slöjd får använda färdighetsprov för antagning, urval och fortsatt utbildning från och med årskurs 7 (9 kap. 25 §). Om det finns särskilda skäl med hänsyn till utbildningens innehåll och inriktning får Statens skolinspektion besluta att en sådan huvudman får använda färdighetsprov redan från och med årskurs 4 (9 kap. 26 §). När färdighetsprov används som grund för urval till en viss skolenhet får ingen annan urvalsgrund tillämpas (9 kap. 27 §). Regleringen gäller både kommunala och enskilda huvudmän.

4.2 Färdighetsprov i musik ska få användas vid antagning och urval till förskoleklassen och årskurs 1–3 i grundskolan i vissa fall

Regeringens förslag: Efter ansökan från en huvudman ska regeringen få besluta att färdighetsprov i musik får utgöra villkor för antagning och grund för urval till utbildning i förskoleklassen och årskurs 1, 2 eller 3 i grundskolan vid eller inom en viss skolenhet. Ett sådant beslut ska bara få fattas om färdighetsprov användes vid antagning eller

urval till utbildning i den skolform och, om ansökan gäller grundskolan, de årskurser som ansökan avser före utgången av juni 2011 och det finns särskilda skäl.

När färdighetsprov används som grund för urval till en skolenhet ska ingen annan urvalsgrund få tillämpas. Om en huvudman har tagit emot en elev i förskoleklassen efter att eleven har genomfört ett färdighetsprov, ska färdighetsprov inte få användas på nytt som villkor för att eleven ska få fortsätta sin utbildning vid samma skolenhet eller inom samma elevgrupp i årskurs 1.

Promemorians förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. I promemorian föreslås dock att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter som, om det finns särskilda skäl, möjliggör användande av färdighetsprov för utbildning i förskoleklassen och årskurs 1–3 i grundskolan och som innebär att elevers rätt till placering vid en skolenhet nära hemmet får åsidosättas. Vidare föreslås att denna föreskrifträtt ska användas för att meddela föreskrifter som innebär att huvudmän ska få använda färdighetsprov i musik efter beslut från Statens skolinspektion.

Förslaget som presenterades inför mötet den 24 april 2014: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstansernas synpunkter på promemorians förslag: Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker eller har inte något att invända mot förslagen. Detta gäller bl.a. *Sveriges Kommuner och Landsting*, *Friskolornas riksförbund*, *Sveriges Skolledarförbund*, *Landskrona* och *Sollentuna kommuner*, *Musikskolan Lilla Akademien*, *Stiftelsen Ulriksdals Slottsteater Confidencen*, *Kungliga Filharmonikerna*, *Berwaldhallen*, *Svenska Dirigentföreningen*, *Stockholms konstnärliga högskola*, *Göteborgs symfoniker AB* och *Kungliga Operan AB*.

Kungliga Filharmonikerna påtalar att det finns många instrument som kräver en lång inlärningstid och där det är nödvändigt att börja tidigt för att nå goda och bestående resultat. Vissa grundläggande förutsättningar måste finnas i tidiga år för att barnens potential ska kunna utvecklas på bästa sätt. I likhet med bl.a. Berwaldhallen, Stockholms konstnärliga högskola, Kungliga Operan AB, Stiftelsen Ulriksdals Slottsteater Confidencen och Göteborgs symfoniker AB framhåller de att skolor som har en stark musikprofil redan i förskoleklassen eller grundskolans lägre årskurser har stor betydelse för att säkra återväxten av nya generationer av professionella musiker i Sverige. Dessa remissinstanser anför vidare att användningen av färdighetsprov är av stor betydelse för skolor av detta slag eftersom man genom ett färdighetsprov kan säkerställa att de barn som antas har fallenhet och intresse för musik. Göteborgs Symfoniker AB och Musikskolan Lilla Akademien påpekar att proven är viktiga för barnens upplevelse under studietiden. Ett barn som antas till en intensivt musikriktad utbildning utan att ha intresse och fallenhet för ämnet försätts nämligen i en pressande situation. Genom fallenhetsprov garanteras en bred rekrytering där barnets eget, inte föräldrarnas, intresse är avgörande. Göteborgs Symfoniker AB menar att proven även är viktiga för att särskilda kvaliteter i undervisningen ska kunna utvecklas.

Prop. 2013/14:229 Musikskolan Lilla Akademien anser att uttrycket ”fallenhetsprov” bör användas i stället för ”färdighetsprov”.

Statens skolverk, Statens skolinspektion, Göteborgs universitet, Falköpings, Göteborgs, Karlstads, Kristianstads, Ljungby, Malmö, Sollefteå och Älmhults kommuner, Lärarnas Riksförbund, Lärarförbundet och Föräldraalliansen Sverige är tveksamma till eller avstyrker förslagen.

Flera av remissinstanserna, däribland Skolverket, anser att det inte är rimligt att låta elever i den avsedda ålderskategorin genomgå färdighetsprov. Göteborgs universitet ifrågasätter om prov kan utformas utan risk för negativa konsekvenser för de inblandade och Skolinspektionen ifrågasätter om det går att göra kvalificerade bedömningar av om barn som är 5 år gamla kommer att klara av en utbildning i musik under de år som följer. Inspektionen ifrågasätter också om det verkligen är nödvändigt att påbörja en sådan utbildning så tidigt och framhåller att det finns risk för att man missar barn som skulle kunna klara utbildningen men där musikaliteten visar sig något senare. Lärarnas riksförbund anser principiellt att elever vars färdigheter testas bör ha fått möjlighet att utveckla dessa färdigheter genom skolundervisning.

Skolverket framhåller att det finns forskning som visar att det finns risker med en tidig selektering och att heterogena grupper har mest positivt verkan för elevernas utveckling och lärande.

Några remissinstanser, däribland Karlstads kommun, anser att man måste utgå från barnens behov och ifrågasätter att verksamhetens behov framhålls som motiv till förslagen i promemorian.

Göteborgs universitet menar att förslagen kan leda till minskad likvärdighet i utbildningen. Göteborgs kommun anser att förslagen är svåra att kombinera såväl med bestämmelserna om att utbildningen ska vara likvärdig som med bestämmelserna om att tillgången till utbildning ska vara lika. Både *Varbergs kommun* och Lärarnas Riksförbund är kritiska till att närhetsprincipen åsidosätts.

Karlstads kommun påtalar att förslagen innebär att barn som avstår från att gå i förskoleklassen kan hamna i ett sämre läge inför årskurs 1 än barn som genomgått urvalsprocessen inför förskoleklassen.

Remissinstansernas synpunkter på det ändrade förslaget: Friskolornas riksförbund tillstyrker det ändrade förslaget, medan Skolverket och Skolinspektionen avstyrker detsamma. Skolverket ifrågasätter varför färdighetsprov endast ska få användas av de skolor som tidigare använt sådana prov och framför att det inte är säkert att det är just de skolorna som har bäst kvalitet på sin undervisning. Skolverket undrar om en skola måste bedriva sin utbildning ända fram till årskurs 9, eftersom utbildningen bör leda fram till en gymnasieutbildning med musikprofil. Myndigheten påtalar vidare att det är oklart om man får använda andra urvalsgrunder än färdighetsprov i musik för andra elevgrupper inom skolenheten om det finns dels en elevgrupp med musikprofil, dels andra elevgrupper inom skolenheten. Slutligen undrar Skolverket vad som avses med att det ska vara i huvudsak samma verksamhet och påpekar att en verksamhet måste kunna förbättras och utvecklas.

Argument för och emot färdighetsprov

Innan den nya skollagen började tillämpas fanns det ett litet antal skolor där utbildningen redan i förskoleklassen eller i grundskolans lägre årskurser hade en tydlig inriktning mot musikämnet och där hänsyn till färdighetsprov i musik togs vid antagningen. Det finns exempel på att färdighetsprov användes dels vid antagning till utbildning i förskoleklassen, dels för att fylla restplatser i såväl årskurserna 1–3 som övriga årskurser i grundskolan. Skollagens bestämmelser innebär inget hinder mot att ge utbildning i förskoleklassen och grundskolans lägre årskurser en tydlig inriktning mot musik. Däremot är det enligt skollagen inte längre möjligt att använda färdighetsprov som villkor för antagning eller grund för urval till utbildning i förskoleklassen eller årskurs 1–3 i grundskolan.

En rad remissinstanser framhåller den stora betydelse som musikprofilerade skolor har haft för utbildningen av musiker i Sverige och anser att det är av stor vikt att återinföra möjligheten att använda färdighetsprov i sådan verksamhet vid antagning till utbildning i förskoleklassen och grundskolans lägre årskurser. De argument som har förts fram är att det inte är möjligt att bedriva utbildning med stark musikprofil om man inte genom ett färdighetsprov kan säkerställa att de barn som antas till utbildningen har fallenhet och intresse för musik, att vissa grundläggande förutsättningar måste finnas redan i tidiga år för att på bästa sätt kunna utveckla barnens potential och att proven är viktiga för att särskilda kvaliteter i undervisningen ska kunna utvecklas. Det har också sagts att proven är viktiga för barnens upplevelse under studietiden, eftersom ett barn som antas till en intensivt musikinriktad utbildning utan att ha intresse och fallenhet för ämnet annars försätts i en pressande situation som är pedagogiskt olycklig.

En del remissinstanser har dock fört fram synpunkter i motsatt riktning. Det har ifrågasatts om det går att göra kvalificerade bedömningar av om barn i så låg ålder kommer att kunna följa en utbildning med musikinriktning. Ett annat argument mot färdighetsprov är att själva proven kan ha negativa konsekvenser för barnen. Det har också förts fram att elever bör ha fått möjlighet att utveckla sina färdigheter genom skolundervisning innan de prövas. Ytterligare argument är att utbildningen inte blir likvärdig och att alla inte får lika tillgång till denna om färdighetsprov införs. När det gäller förskoleklassen har det särskilt förts fram att elever som avstår från att delta i denna skolform hamnar i ett sämre läge.

En möjlighet att använda färdighetsprov ska återinföras

Det finns alltså argument såväl för som emot att återinföra en möjlighet att använda färdighetsprov vid antagning till utbildning i förskoleklassen och årskurs 1–3 i grundskolan. Det är dock tydligt att förbudet mot färdighetsprov när det gäller sådan utbildning har försämrat förutsättningarna att driva vissa musikprofilerade utbildningar. De remissinstanser som är verksamma inom musikområdet har påtalat att utbildningarna har stor betydelse för svenskt musikliv. Det finns inte några skäl att ifrågasätta den uppfattningen. Regeringen utgår därför från

Prop. 2013/14:229 att dessa utbildningar har varit viktiga och att de har en betydelsefull roll att spela även i framtiden.

En viktig faktor vid bedömningen av om en möjlighet att använda färdighetsprov ska återinföras är att det är sådana remissinstanser som är direkt involverade i svenskt musikliv som framfört att färdighetsproven har avgörande betydelse för möjligheten att fortsätta driva vissa utbildningar. Utgångspunkten bör därför, enligt regeringens mening, vara att någon form av möjlighet att använda färdighetsprov ska återinföras i förskoleklassen och de lägre årskurserna i grundskolan om det inte finns starka sakliga skäl som talar emot detta.

Regeringen har förståelse för uppfattningen att det kan vara svårt att bedöma om ett barn i låg ålder kan tillgodogöra sig en utbildning med musikinriktning och att detta kan vara ett argument mot proven. Sådana bedömningar gjordes dock innan den nu gällande skollagen började tillämpas och det finns inget som tyder på att de prov som gjordes då inte skulle ha varit effektiva för att avgöra de sökandes möjligheter att tillgodogöra sig utbildningen. Det finns därför inte anledning att avstå från att återinföra möjligheten att använda färdighetsprov av det skälet. Proven bör också, enligt regeringens mening, kunna utformas på ett sådant sätt att de inte blir en negativ upplevelse för barnen. Regeringen förutsätter också att proven utformas på detta sätt eftersom barnets bästa enligt skollagen ska vara utgångspunkt i såväl förskoleklassen som grundskolan (1 kap. 10 §). Det huvudsakliga syftet med färdighetsprov vid antagning är att avgöra om de sökande har förutsättningar att tillgodogöra sig den aktuella utbildningen och, om antalet sökande är fler än antalet platser, vilka sökande som har de bästa förutsättningarna att göra detta. Det är alltså fråga om ett prognosverktyg som måste anpassas med hänsyn till åldern hos de sökande. Yngre barn har av naturliga skäl sällan utvecklat några mer omfattande färdigheter inom musik. Antagningsprov inför förskoleklassen och grundskolans lägre årskurser skulle därför snarare testa de sökandes fallenhet för det aktuella ämnet, än de färdigheter de hunnit förvärva. De olika uttryckssätt som kan väljas för att beteckna proven behandlas dock i nästa avsnitt.

Regeringen delar i och för sig *Lärarnas Riksförbunds* uppfattning att elever i allmänhet bör få möjlighet att utveckla sina färdigheter genom skolundervisning innan dessa testas. Som nämnts ovan handlar det dock här om att testa vilken fallenhet för musik eleverna har, och därmed om vilken möjlighet de har att tillgodogöra sig en utbildning som kräver såväl fallenhet som stort engagemang i detta ämne.

Enligt skollagen ska utbildningen inom skolväsendet vara likvärdig inom varje skolform oavsett var i landet den anordnas (1 kap. 9 §). Att utbildningen ska vara likvärdig innebär dock inte att den ska vara likadan överallt. I stället ska kvaliteten i verksamheten vara så hög att de fastställda målen kan uppnås oavsett var i landet verksamheten bedrivs (se prop. 2009/10:165 s. 638). Enligt regeringens mening kan användning av färdighetsprov i musik inte anses vara oförenlig med principen om likvärdighet. Varje huvudman ansvarar nämligen för att de elever som tas emot får en utbildning som uppfyller kraven i skolans styrdokument, oavsett om ett färdighetsprov använts eller inte.

Regeringen konstaterar att färdighetsprov kan vara till nackdel för elever som inte deltar i förskoleklassen, eftersom huvudmännen inte får

någon möjlighet att låta de elever som tagits emot i förskoleklassen göra nya färdighetsprov inför årskurs 1. För att en huvudman ska kunna ta emot nya elever i årskurs 1 krävs därför antingen att en del av de elever som tagits emot i förskoleklassen inte fortsätter utbildningen i årskurs 1 eller att huvudmannen har fler utbildningsplatser i årskurs 1 än i förskoleklassen. Det är en konsekvens som inte är helt optimal. Samtidigt är en sådan effekt inte i första hand ett resultat av eventuella färdighetsprov. Liknande effekter uppkommer även i andra fall där elever avstår från att gå i förskoleklassen. Skollagens regler om placering vid en skolenhet med offentlig huvudman innebär nämligen att elever som gått i förskoleklassen och som vill gå i grundskolan vid samma skolenhet får företräde framför andra elever (10 kap. 31 §). Regeringen anser därför att argumentet har mindre bäring på frågan om en möjlighet att använda färdighetsprov ska införas eller inte. Att deltagande i utbildning i förskoleklassen kan få positiva effekter när eleven ska fortsätta i grundskolan är i stället något som det är rimligt att vårdnadshavarna får väga in vid bedömningen av om ett barn ska gå i förskoleklassen eller inte.

Som nämnts har det absoluta förbudet mot färdighetsprov vid antagning och urval till utbildning i förskoleklassen och årskurs 1–3 i grundskolan gjort det svårare att fortsätta driva vissa starkt musikprofilerade utbildningar som har stor betydelse för svenskt musikliv. Regeringen anser att intresset av att dessa utbildningar ska kunna drivas vidare i sin tidigare form väger tyngre än såväl närhetsprincipen som principen att alla ska ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet. Det väger även tyngre än övriga argument som framförts mot ett återinförande av en möjlighet att använda färdighetsprov. Regeringen ser dock inte något behov av att införa en möjlighet att använda färdighetsprov även när det gäller sådana utbildningar som inte tidigare haft en stark musikprofil och som saknar erfarenhet av att använda sådana färdighetsprov. Skolverket påpekar att det inte nödvändigtvis är de tidigare utbildningarna som har bäst kvalitet på undervisningen och invänder mot att nya verksamheter utestängs från möjligheten att använda färdighetsprov. En möjlighet att medge undantag från förbudet mot att använda färdighetsprov i förskoleklass och årskurs 1–3 bör dock tillämpas restriktivt. Det är enligt regeringens mening viktigt att de skolor som använder färdighetsprov har en gedigen erfarenhet av dessa. Regeringen anser därför sammanfattningsvis att en möjlighet att använda färdighetsprov i musik vid antagning och urval till utbildning i förskoleklassen och årskurs 1–3 i grundskolan bör införas på nytt när det gäller utbildningar där färdighetsprov tidigare har använts i enlighet med de föreskrifter och den praxis som gällde innan den nya skollagen började tillämpas.

Färdighetsprov eller fallenhetsprov?

Flera av de remissinstanser som förespråkar en möjlighet att använda färdighetsprov vid antagning och urval till förskoleklassen och årskurs 1–3 i grundskolan föredrar uttrycket ”fallenhetsprov” framför uttrycket ”färdighetsprov”, som används i författningsförslagen i promemorian. Regeringen instämmer i att uttrycket ”fallenhetsprov” bättre återspeglar

Prop. 2013/14:229 vad det är som faktiskt prövas när det handlar om yngre barn. I den numera upphävda förordningen om fristående skolor och viss enskild verksamhet inom skolområdet användes dock uttrycket ”färdighetsprov”, även när det handlade om antagningsprov till förskoleklassen. Detta uttryck används även i skolförordningen när det gäller utbildning i årskurs 4–9. Det är inte möjligt att dra någon knivskarp gräns mellan vad som bör betecknas som ett färdighetsprov respektive ett fallenhetsprov. Regeringen anser därför att det, i författningssammanhang, är lämpligt att endast använda det redan vedertagna uttrycket ”färdighetsprov”. Regeringen ser inte heller någon risk för att detta begrepp ska tillämpas felaktigt.

Förutsättningar för att tillstånd att använda färdighetsprov ska kunna ges

Möjligheten att använda sig av färdighetsprov i förskoleklassen och årskurserna 1–3 är ett undantag från huvudregeln. Den bör därför användas restriktivt. Det är endast ett fåtal skolor med starkt profilerad musikutbildning som tidigare med framgång använt sig av färdighetsprov. Dessa skolor bör enligt regeringens mening kunna få möjlighet att fortsätta att bedriva sin verksamhet på samma sätt som tidigare. Regeringen ser dock inget behov av att utöka denna möjlighet att använda färdighetsprov till att omfatta även andra skolor som inte tidigare bedrivit sådan verksamhet och därmed inte heller har en väl inarbetad erfarenhet av sådana prov. Regeringen föreslog därför i lagrådsremissen att möjligheten att använda färdighetsprov bara skulle avse utbildningar där färdighetsprov användes innan den nya skollagen började tillämpas. *Lagrådet* anser dock att skälen för att begränsa möjligheten att använda färdighetsprov till utbildningar där sådana prov använts tidigare inte är tillräckliga, eftersom en sådan reglering ger ett fåtal redan existerande aktörer en privilegierad position jämfört med andra som vill driva en liknande verksamhet. Enligt *Lagrådet* får regleringen därmed en konkurrensbegränsande karaktär. *Lagrådet* anser också att det kan säkerställas att proven utformas och genomförs på ett tillfredsställande sätt inom ramen för prövningen av om tillstånd ska medges och genom den reguljära tillsynen av verksamheten.

Regeringen är medveten om att den reglering som föreslogs i lagrådsremissen innebär en konkurrensbegränsning, eftersom bara huvudmän som bedriver verksamhet där färdighetsprov använts tidigare kan få möjlighet att använda sådana prov. Det är därför riktigt att regleringen inte är optimal i konkurrens hänseende. Regeringen konstaterar dock att endast ett fåtal huvudmän, såvitt känt, utnyttjade möjligheten att använda färdighetsprov vid antagning till förskoleklassen och grundskolans lägre årskurser under den tid då denna möjlighet fanns. Även om den aktuella begränsningen i och för sig har konkurrensbegränsande karaktär bör effekterna för konkurrensen mellan skolhuvudmän därför inte överdrivas. Vid remissbehandlingen har flera remissinstanser, däribland Skolverket och Skolinspektionen, varit kritiska till att över huvud taget införa en möjlighet att använda färdighetsprov vid antagning till förskoleklassen och grundskolans lägre årskurser, bl.a. med hänsyn till svårigheterna att göra bedömningar av barn i de aktuella åldrarna. Regeringen har vid

avvägningen mellan det påtalade behovet av färdighetsprov och riskerna med sådana prov stannat för att skälen för att införa en möjlighet att använda färdighetsprov trots allt väger över. En förutsättning för detta ställningstagande är att proven används i begränsad och kontrollerad omfattning. Ett sätt att minimera riskerna med färdighetsprov är att bara tillåta att de används i verksamheter som sedan tidigare har erfarenhet av att använda sådana prov, även om det i och för sig är möjligt att vid tillståndsprovning och tillsyn i viss mån kontrollera att prov används på ett tillfredsställande sätt. Detta skyddsintresse uppväger enligt regeringens uppfattning nackdelarna med att låta vissa huvudmän få en privilegierad position. Regeringen vidhåller därför att möjligheten att få använda färdighetsprov bara bör omfatta utbildning där färdighetsprov användes innan den nya skollagen började tillämpas. Den bör vidare bara omfatta de skolformer och årskurser där färdighetsprov användes tidigare. Huvudmannen för en utbildning där färdighetsprov tidigare användes endast vid antagning till årskurs 3 bör alltså inte kunna få tillstånd att använda prov vid antagning till en tidigare årskurs eller till förskoleklassen. Sammanfattningsvis bör ett tillstånd att använda färdighetsprov i musik bara få meddelas om färdighetsprov användes vid antagning eller urval till utbildning i den skolform och, om ansökan gäller grundskolan, de årskurser som ansökan avser före utgången av juni 2011.

Att färdighetsprov använts tidigare bör dock inte vara en tillräcklig förutsättning för att prov ska kunna få användas igen. I enlighet med vad som föreslås i promemorian bör det också krävas att det finns särskilda skäl. Vilka skäl som helst kan alltså inte läggas till grund för ett positivt beslut, utan det ska röra sig om kvalificerade skäl. Sådana skäl kan t.ex. vara att det rör sig om en utbildning där färdighetsprov användes så länge det var möjligt och vars mål är att eleverna efter avslutad utbildning i förskoleklassen och grundskolan ska kunna påbörja en profilerad musikutbildning i gymnasieskolan. Det handlar i sådana fall om en utbildning som har utformats med utgångspunkt i att eleverna löpande ska göra sådana framsteg i musik som kräver att de har fallenhet och intresse för ämnet redan i förskoleklassen eller i grundskolans lägre årskurser. Skolverket har ifrågasatt om detta innebär att en och samma skola måste bedriva utbildning till och med årskurs 9. Avsikten är dock inte att ställa något sådant krav, utan det viktiga är att det handlar om en så pass utmanande utbildning att den kräver att eleverna har fallenhet och intresse för ämnet redan i förskoleklassen eller i grundskolans lägre årskurser. En omständighet som, tillsammans med utbildningens mål, kan tala för att utbildningen har en så stark musikinriktning att det är befogat att tillåta färdighetsprov är att de lärare som ansvarar för undervisningen i musik har särskilt goda ämneskunskaper.

I promemorian föreslås att Skolinspektionen ska pröva ansökningar om att få använda färdighetsprov vid antagning och urval till förskoleklassen och årskurs 1–3 i grundskolan. Enligt regeringens mening är det dock lämpligare att provningen görs av regeringen. Därför föreslogs i lagrådsremissen att regeringen, på ansökan av huvudmannen, skulle få besluta att färdighetsprov i musik får utgöra villkor för antagning och grund för urval till eller inom en skolenhet. *Lagrådet* anser att det bör klargöras om den provning som regeringen föreslås göra endast tar sikte på att

Prop. 2013/14:229 fastställa om lagens krav är uppfyllda eller om det handlar om en rent diskretionär prövning. Enligt Lagrådet bör det också utvecklas närmare varför det anses lämpligt att regeringen ska fatta beslut i dessa ärenden.

Det stämmer att frågor av detta slag i stor utsträckning numera prövas av förvaltningsmyndigheter i stället för av regeringen (se bl.a. propositionen om regeringens befattning med besvärshandlingar, prop. 1983/84:120). Detta har varit en strävan under lång tid. Samtidigt finns det inget som formellt hindrar en reglering som innebär att regeringen fattar beslut i enskilda fall. När det rör sig om diskretionära prövningar kan det vara lämpligt att beslut fattas av regeringen.

Förslaget att återinföra en möjlighet att använda färdighetsprov bygger på en avvägning där avgörande vikt fästs vid att prov endast ska få användas i begränsad och kontrollerad omfattning. Det är av stor vikt att syftet och den avsedda restriktiviteten med regleringen upprätthålls. Avsikten är att regeringen ska ha en möjlighet att medge undantag från förbudet mot färdighetsprov när den finner att det är lämpligt. Denna möjlighet ska dock bara kunna utnyttjas om kravet på tidigare användning av färdighetsprov och kravet på särskilda skäl är uppfyllda. Därför bör prövningen göras av regeringen.

Lagrådet anser även att det bör klargöras vilka överväganden som gjorts när det gäller möjligheten att få tillstånd en överprövning av ett negativt beslut. Som Lagrådet påpekar finns det ingen ordinär möjlighet att överklaga ett avslagsbeslut som fattats av regeringen. Enligt lagen (2006:304) om rättsprövning av vissa regeringsbeslut får en enskild dock ansöka om rättsprövning av sådana beslut av regeringen som innefattar en prövning av den enskildes civila rättigheter eller skyldigheter i den mening som avses i artikel 6.1 i den europeiska konventionen den 4 november 1950 om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (1 §). Om ett avslagsbeslut skulle anses innefatta en prövning av huvudmannens civila rättigheter skulle alltså denne kunna ansöka om rättsprövning.

Europadomstolen har slagit fast att artikel 6.1 är tillämplig under förutsättning att det är fråga om en reell och seriös tvist, att tvisten gäller en rättighet som har sin grund i den nationella rätten och att denna rättighet kan karaktäriseras som en civil rättighet. Det måste då avgöras om det är fråga om en rättighet eller en förmån som beviljas utifrån rent skönsmässiga överväganden (se rättsfallet HFD 2011 ref. 10). Enligt det här aktuella förslaget ska regeringen ha en möjlighet, men ingen skyldighet, att lämna tillstånd att använda färdighetsprov till en huvudman som driver en utbildning där sådana prov användes vid antagning eller urval till utbildningen före den 1 juni 2011, om det finns särskilda skäl. Den skönsmässighet som därmed kännetecknar prövningen talar emot att tillstånd att använda färdighetsprov skulle utgöra en civil rättighet.

När det gäller årskurs 4–9 i grundskolan föreskrivs i skolförordningen att ingen annan urvalsgrund får tillämpas när färdighetsprov används som grund för urval till en viss skolenhet (9 kap. 27 §). Utgångspunkten bör enligt regeringens mening vara att samma sak ska gälla när det gäller förskoleklassen och årskurs 1–3 i grundskolan. Skolverket har ifrågasatt om en sådan reglering kan leda till att färdighetsprov måste användas vid urval till andra elevgrupper inom en skolenhet än sådana grupper som är

profilerade mot musik. Regleringen bygger dock på att huvudmannen kan få tillstånd att använda färdighetsprov som grund för urval antingen till en viss skolenhet eller till en viss elevgrupp inom en skolenhet. En bestämmelse om att inga andra urvalsgrunder får tillämpas när färdighetsprov används som grund för urval till en viss skolenhet blir endast tillämplig när tillståndet att använda prov avser en hel skolenhet. Det får förutsättas att sökanden begränsar sin ansökan på så sätt att den tar sikte på sådan utbildning som är aktuell för färdighetsprov. Detta innebär att tillstånd endast ska sökas för den elevgrupp som är profilerad mot musik, även om det finns andra elevgrupper vid skolenheten.

Det kan dock ifrågasättas om förbudet mot andra urvalsgrunder endast bör gälla när färdighetsprov används som grund för urval till en viss skolenhet. Det skulle nämligen kunna anses naturligt att låta samma regel gälla när huvudmannens tillstånd att använda färdighetsprov enbart avser en viss elevgrupp inom en skolenhet.

Elevers intresse av att få tas emot på en viss skolenhet får generellt sett anses vara starkare än intresset av vilken elevgrupp inom en skolenhet som eleven placeras i. Därför finns också regler i skollagen om hur urval får ske till en skolenhet, såväl när det gäller kommunala som fristående skolenheter. Skolförfattningarna detaljreglerar dock i princip inte frågor om strukturen inom skolenheter, utan det ligger i rektorns ansvar för skolenhetens inre organisation att fördela elever på elevgrupper. Det är också en fördel att ha samma regelverk för samtliga årskurser där färdighetsprov används (jfr ovan). Förbudet mot andra urvalsgrunder än färdighetsprov, när huvudmannen har fått tillstånd att använda sådant, föreslås därför gälla bara skolenheter.

I enlighet med vad som föreslås i promemorian föreslås dessutom att en huvudman som har fått tillstånd att genomföra färdighetsprov inför förskoleklassen inte ska ha någon möjlighet att låta de elever som tagits emot i denna skolform göra ett nytt färdighetsprov inför årskurs 1.

Med hänsyn till den restriktivitet som avses prägla regleringen bedömer regeringen att endast ett fåtal huvudmän kommer att få tillstånd att använda sig av färdighetsprov inför förskoleklassen eller årskurs 1–3 i grundskolan. Förslagen bedöms därför inte påverka möjligheterna för elever som först senare får ett starkt intresse för musik att utveckla sina färdigheter inom detta ämne.

Det är huvudmannen för verksamheten som ska ansöka om tillstånd att få använda färdighetsprov i förskoleklassen eller årskurs 1–3. Om verksamheten har bytt huvudman sedan färdighetsprov tidigare användes görs en helhetsbedömning av om det är samma utbildning som bedrivs. Om den bedömningen visar att så är fallet, och även övriga krav är uppfyllda, bör tillstånd beviljas. Om verksamheten senare får en ny huvudman måste denne söka ett nytt tillstånd. Även i detta fall bör tillstånd beviljas om det vid en helhetsbedömning visar sig att det är samma utbildning som bedrivs. Omständigheter som talar för att det rör sig om samma utbildning är exempelvis att verksamhetens mål och utbildningens innehåll och inriktning i huvudsak är oförändrade. Detta förhindrar givetvis inte, som Skolverket befarar, att en verksamhet kan förbättras och utvecklas så länge det huvudsakligen rör sig om samma typ av verksamhet.

Regeringens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 22 juli 2014.

Promemorians förslag: Överensstämmer inte med regeringens förslag. I promemorian föreslås att ändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2014.

Remissinstanserna: *Friskolornas riksförbund* anser att förslagen bör träda i kraft så skyndsamt som möjligt. Övriga remissinstanser har inga synpunkter på tidpunkten för ikraftträdandet.

Skälen för regeringens förslag: Det är angeläget att de föreslagna lagändringarna träder i kraft så snart som möjligt, så att de huvudmän som har intresse av att använda färdighetsprov i musik får möjlighet att ansöka om detta utan längre dröjsmål. Lagändringarna föreslås därför träda i kraft den 22 juli 2014.

6 Konsekvenser

Ekonomiska konsekvenser för staten

Antalet huvudmän med intresse för att använda sig av färdighetsprov i förskoleklassen och årskurs 1–3 i grundskolan bedöms vara mycket begränsat. Det kan därför inte förväntas bli fråga om annat än enstaka ansökningsärenden. Kostnaderna för handläggning och beslut bedöms därför vara försumbara.

Ekonomiska konsekvenser för kommunerna

För de kommuner som är intresserade av att använda färdighetsprov i musik uppkommer kostnader för ansökningen om tillstånd. Den som beviljas tillstånd att använda färdighetsprov får vidare kostnader för själva proven. Att använda sig av färdighetsprov är dock frivilligt. Någon ersättning för dessa kostnader ska därmed inte lämnas.

Konsekvenser för enskilda huvudmän

För de enskilda huvudmän som är intresserade av att använda färdighetsprov i musik uppkommer kostnader för ansökningen om tillstånd. Den som beviljas tillstånd att använda färdighetsprov får vidare kostnader för själva proven. Att använda sig av färdighetsprov är dock frivilligt.

Förslagen bedöms ha positiva konsekvenser för det fåtal enskilda huvudmän som kan antas ha intresse av att använda färdighetsprov i musik i förskoleklassen eller årskurs 1–3 i grundskolan, eftersom det innebär en möjlighet, om än starkt begränsad, att få göra detta.

Förslagen bedöms inte ha några konsekvenser för den kommunala självstyrelsen. Förslagen innebär i stället en begränsad möjlighet att få dispens från förbudet mot att använda färdighetsprov i förskoleklassen och årskurs 1–3 i grundskolan.

Konsekvenser för barn och elever

Barnombudsmannen och *Göteborgs kommun* påtalar att det i promemorian saknas en barnkonsekvensanalys av förslagen. Enligt regeringens mening bör själva proven kunna utformas på ett sådant sätt att de inte uppfattas negativt av de barn som genomför dem. För de barn som har fallenhet och intresse för musik innebär användning av färdighetsprov att de kan få tillgång till en utbildning med stark musikinriktning även om de inte bor i närheten av skolan eller har föräldrar som tidigt ställt dem i kö. Dessa elever får därmed bättre möjligheter att utveckla sin fulla potential inom ämnet. Att färdighetsprov används kan även vara till fördel för barn som saknar förutsättningar att tillgodogöra sig en utbildning med stark inriktning mot musik, eftersom det inte kan anses ligga i deras intresse att påbörja en sådan utbildning. Regeringen anser därför att förslagets fördelar uppväger de nackdelar som det kan ha, även ur ett barnperspektiv.

Konsekvenser för jämställdhet och integration

Förslagen bedöms inte ha några negativa konsekvenser vare sig för jämställdheten mellan kvinnor och män eller för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen, eftersom de förändringar i regelverket som föreslås ska gälla på samma sätt i förhållande till alla barn och elever, oavsett kön och bakgrund.

Sveriges medlemskap i Europeiska unionen

Förslagen bedöms överensstämma med de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

7 Författningskommentar

9 kap.

6 § Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller *grund för* urval till eller inom en skolenhet.

Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Paragrafen innehåller ett förbud mot att använda tester och prov som behörighetskrav vid antagning av elever, som urvalsgrund när det finns fler sökande än platser eller för fortsatt utbildning vid en skolenhet. Förbudet gäller även vid fördelning av elever på undervisningsgrupper.

Prop. 2013/14:229 Paragrafens två meningar delas upp i var sitt stycke och i det nya *första stycket* görs en språklig ändring.

6 a § *Efter ansökan från en huvudman får regeringen, trots vad som anges i 6 § första stycket, besluta att färdighetsprov i musik får utgöra villkor för antagning och grund för urval till utbildning vid eller inom en skolenhet. Ett sådant beslut får bara fattas om färdighetsprov användes vid antagning eller urval till utbildningen före utgången av juni 2011 och det finns särskilda skäl. Beslutet ska avse en viss huvudman samt en viss skolenhet eller elevgrupp.*

När färdighetsprov används som grund för urval till en viss skolenhet får ingen annan urvalsgrund tillämpas.

Paragrafen är ny och innehåller ett undantag från bestämmelsen i 6 § första stycket, som anger att tester och prov inte får utgöra villkor för antagning eller grund för urval till eller inom en skolenhet.

Av *första stycket* framgår att en huvudman får ansöka om tillstånd att använda färdighetsprov i musik vid antagning och urval till utbildning i förskoleklassen vid eller inom en skolenhet. Ansökan görs hos regeringen.

För att regeringen ska få besluta att en huvudman får använda färdighetsprov krävs att sådana prov användes vid antagning eller urval till utbildningen före utgången av juni 2011. Före detta datum var det möjligt att använda sådana prov enligt förordningen (1996:1206) om fristående skolor och viss enskild verksamhet inom skolområdet. Det är inte nödvändigt att den som ansöker om att få använda färdighetsprov var huvudman för utbildningen när färdighetsprov användes. Det är däremot nödvändigt att utbildningen är densamma. När det gäller denna fråga måste en helhetsbedömning göras. För att det handlar om samma utbildning talar exempelvis att verksamhetens mål och utbildningens innehåll och inriktning är i huvudsak oförändrade. Detsamma gäller när en ny huvudman övertar verksamheten. Den nya huvudmannen måste ansöka om ett nytt tillstånd att få använda färdighetsprov. Om det vid en helhetsbedömning visar sig att det är samma utbildning som bedrivs bör tillstånd dock normalt beviljas.

Härutöver krävs att det finns särskilda skäl. Sådana skäl kan t.ex. vara att det rör sig om en utbildning där färdighetsprov användes så länge det var möjligt och vars mål är att eleverna efter avslutad utbildning i förskoleklassen och grundskolan ska kunna påbörja en profilerad musikutbildning i gymnasieskolan. Det handlar i sådana fall om en utbildning som har utformats med utgångspunkt i att eleverna löpande ska göra sådana framsteg i musik som kräver att de har fallenhet och intresse för ämnet redan i förskoleklassen eller i grundskolans lägre årskurser. En omständighet som, tillsammans med utbildningens mål, kan tala för att utbildningen har en så stark musikinriktning att det är befogat att tillåta färdighetsprov är att de lärare som ansvarar för undervisningen i musik har särskilt goda ämneskunskaper.

I enlighet med *Lagrådets* förslag anges särskilt att beslut om tillstånd att använda färdighetsprov i musik ska avse en viss huvudman. Vidare anges att ett beslut om tillstånd att använda färdighetsprov i musik ska avse en viss skolenhet eller en viss elevgrupp. En huvudman som driver en större skolenhet där bara en viss elevgrupp ges en musikinriktad

utbildning kan alltså få ett tillstånd att använda färdighetsprov som enbart avser antagning och urval till denna elevgrupp.

Av *andra stycket* framgår att ingen annan urvalsgrund får tillämpas när färdighetsprov används som grund för urval till en viss skolenhet. Det är alltså inte möjligt att samtidigt beakta var eleverna bor, eventuell kötid eller om eleverna har syskon som går vid skolenheten.

Motsvarande bestämmelser om färdighetsprov i musik vid antagning och urval till utbildning i årskurs 1–3 i grundskolan finns i 10 kap. 9 a § första och andra stycket.

18 § Om det inte finns plats för alla sökande till en skolenhet med förskoleklass, ska urvalet göras på de grunder som Statens skolinspektion godkänner, *om inte annat följer av ett beslut som har fattats med stöd av 6 a §.*

Paragrafen handlar om hur urvalet ska gå till när det inte finns plats för alla sökande till en skolenhet med förskoleklass. I paragrafen anges att urvalet i sådana fall ska göras på de grunder som Statens skolinspektion godkänner.

Paragrafen ändras på så sätt att det anges att denna regel inte gäller om annat följer av ett beslut som har fattats med stöd av 6 a §.

10 kap.

9 § Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller *grund för* urval till eller inom en skolenhet.

Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter som innebär undantag från första och *andra styckena* för utbildning från och med årskurs 7 och, om det finns särskilda skäl, även för utbildning från och med årskurs 4. Sådana föreskrifter får innebära att bestämmelsen i 30 § första stycket om en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts.

Paragrafen innehåller ett förbud mot att använda tester och prov som behörighetskrav vid antagning av elever, som urvalsgrund när det finns fler sökande än platser eller för fortsatt utbildning vid en skolenhet. Förbudet gäller även vid fördelning av elever på undervisningsgrupper.

Paragrafen innehåller därutöver ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter som innebär undantag från denna bestämmelse för utbildning från och med årskurs 4.

Paragrafens första stycke delas upp i två stycken och i det nya *första stycket* görs en språklig ändring.

9 a § *Efter ansökan från en huvudman får regeringen, trots vad som anges i 9 § första stycket, besluta att färdighetsprov i musik får utgöra villkor för antagning och grund för urval till utbildning i årskurs 1, 2 eller 3 vid eller inom en skolenhet. Ett sådant beslut får bara fattas om färdighetsprov användes vid antagning eller urval till utbildningen i de årskurser som ansökan avser före utgången av juni 2011 och det finns särskilda skäl. Beslutet ska avse en viss huvudman samt en viss skolenhet eller elevgrupp.*

När färdighetsprov används som grund för urval till en viss skolenhet får ingen annan urvalsgrund tillämpas.

Om huvudmannen har tagit emot en elev i förskoleklassen efter färdighetsprov enligt bestämmelserna i 9 kap. 6 a §, får färdighetsprov inte användas som villkor för att eleven ska få fortsätta sin utbildning i årskurs 1 vid samma skolenhet eller inom samma elevgrupp.

Prop. 2013/14:229 Paragrafen är ny och innehåller ett undantag från bestämmelsen i 9 § första stycket, som anger att tester och prov inte får utgöra villkor för antagning eller grund för urval till eller inom en skolenhet.

Av *första stycket* framgår att en huvudman får ansöka om tillstånd att använda färdighetsprov i musik vid antagning och urval till utbildning i årskurs 1, 2 eller 3 vid eller inom en skolenhet. För att regeringen ska få besluta att en huvudman får använda färdighetsprov krävs att färdighetsprov användes vid antagning eller urval till utbildningen i de årskurser som ansökan avser före utgången av juni 2011. Före detta datum var det möjligt att använda sådana prov enligt förordningen (1996:1206) om fristående skolor och viss enskild verksamhet inom skolområdet. Om färdighetsprov enbart användes för antagning till utbildning i årskurs 3 är det alltså inte möjligt att ge tillstånd att använda färdighetsprov vid antagning till årskurs 1 eller 2.

Det spelar ingen roll om färdighetsprov användes vid antagning eller urval till samtliga platser i en viss årskurs eller bara för att fylla restplatser. Om färdighetsprov användes vid antagning till utbildning i förskoleklassen och därefter för att fylla restplatser i årskurs 1–3 är det alltså möjligt att lämna tillstånd att använda färdighetsprov vid antagning och urval till dessa årskurser.

Det är inte nödvändigt att den som ansöker om att få använda färdighetsprov var huvudman för utbildningen när färdighetsprov användes. Det är däremot nödvändigt att utbildningen är densamma. När det gäller denna fråga måste en helhetsbedömning göras. För att det handlar om samma utbildning talar exempelvis att verksamhetens mål och utbildningens innehåll och inriktning i huvudsak är oförändrade. Detsamma gäller när en ny huvudman övertar verksamheten. Den nya huvudmannen måste ansöka om ett nytt tillstånd att få använda färdighetsprov. Om det vid en helhetsbedömning visar sig att det är samma utbildning som bedrivs bör tillstånd dock normalt beviljas.

Härutöver krävs att det finns särskilda skäl. Vad som avses med särskilda skäl kommenteras närmare i anslutning till 9 kap. 6 a § första stycket.

I enlighet med *Lagrådets* förslag anges särskilt att beslut om tillstånd att använda färdighetsprov i musik ska avse en viss huvudman. Vidare anges att ett beslut om tillstånd att använda färdighetsprov i musik ska avse en viss skolenhet eller en viss elevgrupp. En huvudman som driver en större skolenhet där bara en viss elevgrupp ges en musikinriktad utbildning kan alltså få ett tillstånd att använda färdighetsprov som enbart avser antagning och urval till denna elevgrupp.

Andra stycket motsvarar 9 kap. 6 a § andra stycket och kommenteras i anslutning till den paragrafen.

I *tredje stycket* begränsas möjligheten att använda färdighetsprov för en huvudman som har fått tillstånd att använda sådana prov vid antagning och urval till årskurs 1. Av bestämmelsen framgår att en huvudman som, efter beslut enligt 9 kap. 6 a §, använder färdighetsprov vid antagning och urval till förskoleklassen inte får använda färdighetsprov som villkor för att en elev ska få fortsätta sin utbildning vid skolenheten eller inom elevgruppen i årskurs 1. Elever som tagits emot i förskoleklassen efter att ha genomfört ett färdighetsprov ska alltså inte behöva genomföra ett nytt färdighetsprov inför årskurs 1 i grundskolan. Om de elever som tagits

emot i förskoleklassen inte fyller alla platser i årskurs 1 får däremot färdighetsprov användas vid antagning och urval till de platser som är lediga.

Färdighetsprov får även användas för att fylla restplatser som uppkommer senare under årskurs 1–3. Det finns däremot inte någon möjlighet för huvudmannen att låta elever i årskurs 1–3 göra nya färdighetsprov för att avgöra om de ska få fortsätta sin utbildning i dessa årskurser. Detta följer av att tester och prov, enligt 9 § andra stycket, inte får utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp eleven tillhör och att regeringens möjlighet att tillåta färdighetsprov inte omfattar prov som används i sådant syfte.

36 § Om det inte finns plats för alla sökande, ska urvalet göras på de grunder som Statens skolinspektion godkänner, om inte annat följer av

1. föreskrifter som meddelats med stöd av 9 § tredje stycket,
2. *andra föreskrifter som avser fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning eller särskilda utbildningar, eller*
3. *ett beslut som har fattats med stöd av 9 a §.*

Paragrafen handlar om hur urvalet ska gå till när det inte finns plats för alla sökande till en fristående grundskola. Av paragrafen framgår att huvudregeln är att urvalet ska göras på de grunder som Statens skolinspektion godkänner. Vidare framgår att det finns fall där denna huvudregel inte gäller.

Paragrafen ändras redaktionellt på så sätt att de olika undantagen från huvudregeln redovisas i punktform. Bestämmelserna i de första två punkterna motsvarar de bestämmelser som finns i paragrafen i dess äldre lydelse. I den tredje punkten anges ett nytt undantag från huvudregeln.

Av *första punkten* framgår att avvikelser från huvudregeln kan förekomma med stöd av föreskrifter som tillåter att tester och prov utgör grund för urval. Ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela sådana föreskrifter för utbildning från och med årskurs 4 finns i 9 § tredje stycket.

Av *andra punkten* framgår att avvikelser från huvudregeln kan förekomma med stöd av andra föreskrifter som avser fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning och särskilda utbildningar. Den tidigare hänvisningen till sådana utbildningar som avses i 6 § 2 där dessa utbildningar nämns ersätts med en direkt hänvisning till dessa utbildningar. Exempel på särskilda utbildningar i grundskolan är särskild utbildning i form av förberedande dansarutbildning och särskild utbildning med judiska studier. När det gäller förberedande dansarutbildning har föreskrifter om urval meddelats med stöd av bemyndigandet i 9 § tredje stycket (se 9 § förordningen [2011:7] om dansarutbildning). Det följer därmed redan av bestämmelserna i första punkten i den här aktuella paragrafen att huvudregeln om att urval ska göras på de grunder som Skolinspektionen godkänner inte gäller för sådan utbildning. När det gäller särskild utbildning med judiska studier finns föreskrifter om att urval ska göras på de grunder som Statens skolverk godkänner (se 5 § första stycket förordningen [2011:398] om särskild utbildning med judiska studier i grundskolan). Det följer då av bestämmelsen i den här aktuella punkten att huvudregeln inte gäller.

Prop. 2013/14:229 Av *tredje punkten* framgår att huvudregeln inte gäller om annat följer av ett beslut som har fattats med stöd av 9 a §.

Sammanfattning av departementspromemorian

Vissa skollagsfrågor – Del 1 (U2013/6278/S)

Prop. 2013/14:229
Bilaga 1

Promemorian innehåller förslag till ett antal ändringar i skollagen (2010:800) och i skolförordningen (2011:185). Nedan sammanfattas de föreslagna ändringarna i den ordning de redovisas i promemorian.

Det ska förtydligas i skollagen att kommuner ska fördela resurser till utbildning inom skolväsendet efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. Det ska också förtydligas i lagen att även rektorn och förskolechefen, inom sina givna ramar, har ansvar för att fördela resurser efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov.

Förskollärare i fristående förskolor med waldorfpedagogisk inriktning ska undantas från skollagens krav på legitimation och behörighet. Trots att dessa förskollärare inte är behöriga eller har legitimation ska de således få bedriva och ansvara för undervisning samt få anställas i skolväsendet utan tidsbegränsning.

I regeringens proposition Vissa skollfrågor (prop. 2012/13:187) föreslås att lärare som saknar legitimation och behörighet ska få bedriva och ansvara för undervisning i fritidshem samt anställas utan tidsbegränsning om de har viss utbildning. I promemorian föreslås att lärare i fritidshem med enskild huvudman ska undantas från de i propositionen föreslagna utbildningskraven, om verksamheten har waldorfpedagogisk inriktning.

Skolans kompensatoriska uppdrag ska förtydligas genom att det i skollagen ska anges att elever som till följd av funktionsnedsättning har svårt att nå kunskapskraven, ska ges stöd i syfte att så långt som möjligt motverka konsekvenserna av funktionsnedsättningen.

Det ska bli möjligt för huvudmän att använda tester och prov för antagning eller urval till förskoleklassen och årskurs 1–3 i grundskolan. Användandet ska begränsas till utbildningar som kräver särskilda färdigheter i musik och får inte utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en viss skolenhet eller i den elevgrupp eleven tillhör. Elever som med stöd av sådana tester tagits in i förskoleklass ska inte få testas på nytt inför årskurs 1. Reglerna ska få innebära att elevers rätt till placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts. I likhet med vad som gäller från och med årskurs 4 i grundskolan ska det krävas särskilda skäl med hänsyn till utbildningens innehåll och inriktning för att huvudmannen ska få anordna tester och prov. Statens skolinspektion ska fatta beslut efter ansökan från huvudmannen.

Kraven på att en vårdnadshavare till en elev som hör till någon av de nationella minoriteterna har det aktuella språket som modersmål samt att en sådan elev har grundläggande kunskaper i språket ska inte längre gälla som förutsättning för rätt till modersmålsundervisning i ett minoritetsspråk i grundskolan, grundsärskolan, specialsolan och sameskolan. I gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska kravet på att en vårdnadshavare har det aktuella språket som modersmål inte längre gälla som förutsättning för rätt till modersmålsundervisning för elever som hör till någon av de nationella minoriteterna.

Det ska förtydligas i skollagen att betyg i ett ämne som inte har avslutats ska sättas om eleven har fått undervisning i ämnet den aktuella terminen. Det innebär att betyg inte ska sättas i ämnen som eleven inte fått undervisning i, t.ex. på grund av att det inte ges undervisning i ämnet under samtliga terminer eller att eleven har anpassad studiegång.

Två paragrafhänvisningar i bestämmelserna om interkommunal ersättning för elever i grundskolan och grundsärskolan ska justeras så att de aktuella bestämmelserna om interkommunal ersättning motsvarar vad som gällde för grundskolan enligt 1985 års skollag (1985:1100).

Förslagen bedöms medföra kostnader för kommunerna om 9 miljoner kronor per år.

Lagändringarna om modersmålsundervisning för elever som tillhör de nationella minoriteterna ska träda i kraft den 1 juli 2015. Övriga lag- och förordningsändringar ska träda i kraft den 1 juli 2014.

Utdrag ur departementspromemorians lagförslag

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Häri genom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)

dels att 2 kap. 1, 10, 17 och 20 §§, 3 kap. 3 §, 9 kap. 6 och 18 §§, 10 kap. 7, 9, 16 och 34 §§, 11 kap. 10, 19 och 33 §§, 12 kap. 7 och 16 §§, 13 kap. 7 och 17 §§, 15 kap. 19 § samt 18 kap. 19 § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 2 kap. 8 a §, samt närmast före 2 kap. 8 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

6 §¹

Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet. Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter som innebär undantag från första stycket om det finns särskilda skäl. Sådana föreskrifter får innebära att bestämmelsen i 15 § första stycket om en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts.

18 §²

Om det inte finns plats för alla sökande till en skolenhet med förskoleklass, ska urvalet göras på de grunder som Statens skolinspektion godkänner.

Om det inte finns plats för alla sökande till en skolenhet med förskoleklass, ska urvalet göras på de grunder som Statens skolinspektion godkänner, om inte annat följer av föreskrifter som meddelats med stöd av 6 § andra stycket.

¹ Senaste lydelse 2010:800.

² Senaste lydelse 2010:800.

Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet. Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter som innebär undantag från första stycket för utbildning från och med årskurs 7 och, om det finns särskilda skäl, även för utbildning från och med årskurs 4. Sådana föreskrifter får innebära att bestämmelsen i 30 § första stycket om en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter som innebär undantag från första stycket för utbildning från och med årskurs 7 och, om det finns särskilda skäl, även för utbildning från och med årskurs 1. Sådana föreskrifter får innebära att bestämmelsen i 30 § första stycket om en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014 i fråga om 2 kap. 1, 8 a, 10, 17 och 20 §§, 3 kap. 3 §, 9 kap. 6 och 18 §§, 10 kap. 9, 16 och 34 §§, 11 kap. 19 och 33 §§, 12 kap. 16 § samt 13 kap. 17 §. I övrigt träder lagen i kraft den 1 juli 2015.

³ Senaste lydelse 2010:800.

Efter remiss har yttranden över departementspromemorian avgetts av Kammarrätten i Jönköping, Förvaltningsrätten i Göteborg, Socialstyrelsen, Barnombudsmannen, Myndigheten för handikappolitisk samordning (Handisam), Länsstyrelsen i Stockholms län, Statskontoret, Statens skolverk, Statens skolinspektion, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Sameskolstyrelsen, Skolväsendets överklagandenämnd, Göteborgs universitet, Högskolan Kristianstad, Mittuniversitetet, Södertörns högskola, Institutet för språk och folkminnen, Sametinget, Konkurrensverket, Diskrimineringsombudsmannen (DO), Botkyrka kommun, Falköpings kommun, Göteborgs kommun, Huddinge kommun, Karlstads kommun, Kristianstads kommun, Landskrona kommun, Ljungby kommun, Malmö kommun, Motala kommun, Nacka kommun, Sandvikens kommun, Sollefteå kommun, Sollentuna kommun, Stockholms kommun, Vallentuna kommun, Varbergs kommun, Västerås kommun, Älmhults kommun, Östersunds kommun, Sveriges Kommuner och Landsting, Musikskolan Lilla Akademien, Friskolornas riksförbund, Föreningen Sveriges Waldorfpedagogiska Fritidshem, Sverigefinska Riksförbundet, Svenska Tornedalingars Riksförbund, Svenskt Näringsliv, Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Sveriges Skolledarförbund, Lärarnas Riksförbund, Lärarförbundet, Föräldraalliansen Sverige, Handikappförbunden, Hörselskadades Riksförbund samt Rädda Barnens Riksförbund.

Följande remissinstanser har avgett spontana yttranden: Riksförbundet Attention, Synskadades Riksförbund (SRF), Autism- och Aspergerförbundet, Riksförbundet FUB För barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning, Nätverket Barn i Behov, Stiftelsen Ulriksdals Slottsteater Confidencen, Föräldraföreningen Talknuten, Kungliga Filharmonikerna, Uppsala Musikklasser, Berwaldhallen, Svenska Dirigentföreningen, Svenska Diabetesförbundet, Svenska Kommunalarbetareförbundet, Sverigefinländarnas delegation, Stockholms konstnärliga högskola, Musik på Slottet och Unga Musik på Slottet, Göteborgs Symfoniker AB, Vintertullsskolan i Stockholm AB, Kungliga Operan AB, Sveriges Dövas Riksförbund, Dyslexiförbundet FMLS, Waldorflärlarhögskolan, Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter (FSA) samt Musikskolan Lilla Akademiens International Advisory Board. Även några enskilda personer har avgett yttranden.

Följande remissinstanser har beretts tillfälle att yttra sig, men har förklarat sig avstå eller har inte inkommit med yttrande: Riksdagens ombudsmän (JO), Regelrådet (N 2008:05), Bjuvs kommun, Dals-Eds kommun, Jokkmokks kommun, Karlskrona kommun, Lerums kommun, Mora kommun, Stenungsunds kommun, Säffle kommun, Timrå kommun, Älvsbyns kommun, Örnköldsviks kommun, Västernorrlands läns landsting, AcadeMedia, Kunskapsskolan i Sverige AB, Magelungen Utveckling AB, Engelska skolan Norr AB, Waldorfskolefederationen, Riksföreningen Waldorfförskolornas Samråd, Sveriges Jiddischförbund, Romano Pasos Research Center, Företagarna, Landsorganisationen i Sverige (LO), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO),

Prop. 2013/14:229 Bilaga 3 Föreningen Sveriges skolchefer (FSS), Sveriges Elevkårer, Sveriges elevråd (SVEA), SACO studentråd samt Riksförbundet BRIS.

Förslag till lag om ändring i skollagen

Häri genom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)

dels att 9 kap. 6 och 18 §§ samt 10 kap. 9 och 36 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas två nya paragrafer, 9 kap. 6 a § och 10 kap. 9 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

6 §

Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet. Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller *grund för* urval till eller inom en skolenhet.

Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

6 a §

Efter ansökan från en huvudman får regeringen, trots vad som anges i 6 § första stycket, besluta att färdighetsprov i musik får utgöra villkor för antagning eller grund för urval till utbildning vid eller inom en skolenhet. Ett sådant beslut får bara fattas om färdighetsprov användes vid antagning eller urval till utbildningen före utgången av juni 2011 och det finns särskilda skäl. Beslutet ska avse en viss skolenhet eller en viss elevgrupp.

När färdighetsprov används som grund för urval till en viss skolenhet får ingen annan urvalsgrund tillämpas.

18 §

Om det inte finns plats för alla sökande till en skolenhet med förskoleklass, ska urvalet göras på

Om det inte finns plats för alla sökande till en skolenhet med förskoleklass, ska urvalet göras på

de grunder som Statens skolinspektion godkänner.

de grunder som Statens skolinspektion godkänner, *om inte annat följer av ett beslut som har fattats med stöd av 6 a §.*

10 kap.

9 §

Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet. Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller *grund för* urval till eller inom en skolenhet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter som innebär undantag från första *stycket* för utbildning från och med årskurs 7 och, om det finns särskilda skäl, även för utbildning från och med årskurs 4. Sådana föreskrifter får innebära att bestämmelsen i 30 § första stycket om en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts.

Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter som innebär undantag från första *och andra styckena* för utbildning från och med årskurs 7 och, om det finns särskilda skäl, även för utbildning från och med årskurs 4. Sådana föreskrifter får innebära att bestämmelsen i 30 § första stycket om en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts.

9 a §

Efter ansökan från en huvudman får regeringen, trots vad som anges i 9 § första stycket, besluta att färdighetsprov i musik får utgöra villkor för antagning och grund för urval till utbildning i årskurs 1, 2 eller 3 vid eller inom en skolenhet. Ett sådant beslut får bara fattas om färdighetsprov användes vid antagning eller urval till utbildningen i de årskurser som ansökan avser före utgången av juni 2011 och det finns särskilda skäl. Beslutet ska avse en viss skolenhet eller en viss elevgrupp.

När färdighetsprov används som grund för urval till en viss skol-

enhet får ingen annan urvalsgrund tillämpas.

Om huvudmannen har tagit emot en elev i förskoleklassen efter färdighetsprov enligt bestämmelserna i 9 kap. 6 a §, får färdighetsprov inte användas som villkor för att eleven ska få fortsätta sin utbildning i årskurs 1 vid samma skolenhet eller inom samma elevgrupp.

36 §

Om det inte finns plats för alla sökande, ska urvalet göras på de grunder som Statens skolinspektion godkänner, om inte annat följer av föreskrifter som meddelats med stöd av 9 § *andra stycket eller annars avser sådana utbildningar som avses i 6 § 2.*

Om det inte finns plats för alla sökande, ska urvalet göras på de grunder som Statens skolinspektion godkänner, om inte annat följer av

- 1. föreskrifter som meddelats med stöd av 9 § tredje stycket,*
- 2. andra föreskrifter som avser fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning eller särskilda utbildningar, eller*
- 3. ett beslut som har fattats med stöd av 9 a §.*

Denna lag träder i kraft den 22 juli 2014.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2014-05-08

Närvarande: F.d. justitierådet Leif Thorsson samt justitieråden Gudmund Toijer och Kristina Ståhl.

Särskilda regler för viss utbildning med musikalisk inriktning

Enligt en lagrådsremiss den 30 april 2014 (Utbildningsdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i skollagen.

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Marika Pock.

Förslaget föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Allmänt

Huvudregeln i skollagen är att tester och prov inte får utgöra villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet. När det gäller förskoleklassen och grundskolans klass 1–3 är denna regel absolut. Tidigare fanns en möjlighet att använda färdighetsprov vid antagning även till dessa utbildningar, om utbildningarna krävde att de sökande hade speciella färdigheter i musik eller dans. Denna möjlighet togs bort år 2011 i samband med att den nya skollagen började gälla.

I lagrådsremissen föreslås att det återinförs en möjlighet att använda färdighetsprov i musik som villkor för antagning och grund för urval till utbildning i förskoleklassen och klass 1–3 i grundskolan. Denna möjlighet ska dock gälla bara om färdighetsprov användes vid antagning eller urval till den aktuella utbildningen före utgången av juni 2011 och det finns särskilda skäl.

Begränsning till vissa utbildningar

Begränsningen till utbildningar som tidigare har använt färdighetsprov vid antagning och urval innebär att det inte blir möjligt för den som vill utveckla en ny utbildning med denna inriktning att använda sådana prov vid antagningen. Detta gäller såväl den som vill starta en helt ny utbildning som den som vill vidareutveckla och reformera en befintlig utbildning på ett så genomgripande sätt att det inte längre kan anses vara fråga om samma utbildning som tidigare (jfr s. 15 f. i remissen angående vad som ska anses som ”samma utbildning”). Som skäl för den angivna begränsningen anförs endast (s. 13) att möjligheten att medge undantag från förbudet mot att använda färdighetsprov bör tillämpas restriktivt och att det är viktigt att de skolor som använder färdighetsprov har en gedigen erfarenhet av dessa.

Lagrådet anser att de angivna skälen inte är tillräckliga för att motivera att reglerna begränsas på det beskrivna sättet. I remissen anförts (s. 11) att antagning med stöd av färdighetsprov har avgörande betydelse för möjligheten att driva vissa musikprofilerade utbildningar, vilket också är anledningen till att det föreslås att en sådan möjlighet återinförs. I praktiken innebär begränsningen därmed att nya aktörer utestängs från möjligheten att etablera utbildningar av detta slag. Vid lagrådsföredragningen har vidare upplysts att det sannolikt endast är en handfull utbildningar som kan komma i åtnjutande av möjligheten att använda färdighetsprov. Reglerna kommer således att ge ett fåtal redan existerande aktörer en privilegierad position jämfört med andra som vill driva en liknande verksamhet. Regleringen har alltså en konkurrensbegränsande karaktär. Till detta kommer att regleringen som nämnts innebär ett hinder för mer genomgripande reformeringar av befintliga utbildningar.

Lagrådet anser sålunda att de anförda skälen inte är tillräckliga för att motivera att möjligheten att använda färdighetsprov ska begränsas till att avse endast utbildningar som tidigare använt sådana prov. Att proven utformas och genomförs på ett tillfredsställande sätt bör kunna säkerställas inom ramen för prövningen av om tillstånd ska medges och genom den reguljära tillsynen över verksamheten.

Regeringen är beslutsinstans

Ett annat inslag i förslaget som enligt Lagrådets mening kan ifrågasättas är att det är regeringen som efter ansökan från en huvudman ska besluta att färdighetsprov får användas. I den promemoria som ligger till grund för lagrådsremissen föreslogs att Statens skolinspektion skulle vara beslutsmyndighet. I remissen motiveras inte närmare varför detta förslag frångåtts. Ett tänkbart skäl skulle kunna vara att man närmast är ute efter en rent diskretionär prövning, vilken lämpligen görs av regeringen. Såsom lagtexten är utformad torde dock en huvudman som uppfyller de i lagen angivna kraven ha en rätt att få använda färdighetsprov vid antagningen. Den prövning som ska göras tar då endast sikte på att fastställa om lagens krav är uppfyllda. Lagrådet har svårt att se vilka skäl som kan motivera att en sådan prövning ska göras av regeringen och inte, såsom är brukligt, av en förvaltningsmyndighet.

Att beslutanderätten läggs hos regeringen väcker också frågor om möjligheten till överprövning av beslutet. Någon möjlighet att överklaga ett avslagsbeslut finns då inte. Om beslutet anses ha betydelse för huvudmannens möjlighet att driva verksamheten vidare skulle det dock kunna anses innefatta en prövning av dennes civila rättigheter och därmed bli föremål för rättsprövning.

I det fortsatta lagstiftningsarbetet bör klargöras vilken typ av prövning det ska vara fråga om samt utvecklas närmare varför det anses lämpligt att det är regeringen som ska fatta beslut i dessa ärenden. Det bör också klargöras vilka överväganden som gjorts när det gäller möjligheten att få till stånd en överprövning av ett negativt beslut.

9 kap. 6 a §

Under föredragningen har det framkommit att det beslut som kan meddelas till följd av en huvudmans ansökan endast ska avse den ansökande huvudmannen. Detta bör framgå av lagtexten såväl här som i 10 kap. 9 a §, förslagsvis så att första styckets sista mening får lyda ”Beslutet ska avse en viss huvudman [eller: den ansökande huvudmannen] samt en viss skolenhet eller elevgrupp.”

10 kap. 9 a §

Se vad Lagrådet anfört om den föreslagna 9 kap. 6 a §.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 15 maj 2014

Närvarande: Statsministern Reinfeldt, ordförande, och statsråden Björklund, Ask, Larsson, Erlandsson, Hägglund, Borg, Adelsohn Liljeroth, Ohlsson, Norman, Attefall, Engström, Kristersson, Elmsäter-Svärd, Ullenhag, Hatt, Löf, Arnholm, Svantesson

Föredragande: statsrådet Björklund

Regeringen beslutar proposition Särskilda regler för viss utbildning med musikalisk inriktning

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EU-regler
Lag om ändring i skollagen (2010:800)	10 kap. 9 §tredje stycket	
